

چگونه داستان‌ها، خاطرات و سنت‌های شفاهی مرتبط با ایثار و مقاومت در دوران دفاع مقدس یا دیگر مقاطع تاریخی مستند و حفظ می‌شوند؟

پروژه‌های گردآوری و ثبت تاریخ شفاهی رزمندگان، امدادگران، خانواده‌های شهدا و حتی نیروهای پشتیبانی مردمی از سال‌ها پیش در دستور کار بوده است. این خاطرات در قالب کتاب، فیلم مستند و بانک اطلاعاتی دیجیتال نگهداری می‌شوند. ما همچنین در حال همکاری با کتابخانه‌ها و مراکز فرهنگی برای دسترسی عمومی به این منابع هستیم.

آیا از فناوری‌های نوین (مثل واقعیت مجازی، دیجیتال سازی یا پلتفرم‌های آنلاین) برای معرفی آثار و ارزش‌های ایثار و مقاومت به مخاطبان داخلی و خارجی استفاده شده است؟ اگر بله، نمونه‌ای ذکر کنید.

بله، در سال‌های اخیر از ظرفیت فناوری‌هایی مانند واقعیت مجازی برای بازآفرینی صحنه‌های تاریخی در موزه‌های دفاع مقدس و از سامانه‌های دیجیتال برای نمایش تعاملی آثار استفاده شده است. برای نمونه، در یکی از پروژه‌ها، بازدید مجازی از سنگرهای دوران جنگ در منطقه فکه طراحی شد که کاربران می‌توانند از راه دور به‌صورت تعاملی تجربه کنند.

با توجه به اهمیت حفظ هویت ملی، چه استراتژی‌هایی برای تقویت پیوند بین میراث فرهنگی و ارزش‌های ایثار و مقاومت در دهه‌های آینده پیشنهاد می‌کنید؟

برای تقویت پیوند میان میراث فرهنگی و ارزش‌های ایثار، باید سه مسیر به‌صورت هم‌زمان دنبال شود: نخست، آموزش نسلی با رویکرد هویتی و فرهنگی؛ دوم، حمایت از تولیدات فرهنگی و هنری در حوزه دفاع مقدس؛ و سوم، تلفیق برنامه‌ریزی شهری با حفظ و احیای آثار دفاع مقدس به عنوان بخشی از حافظه جمعی. خوشبختانه پژوهشگاه میراث فرهنگی در حال تدوین سندی راهبردی در این زمینه است.

بزرگ‌ترین چالش‌ها در حفاظت و مرمت آثار و سایت‌های مرتبط با ایثار و مقاومت چیست و چگونه با آن‌ها مقابله می‌کنید؟

تغییرات اقلیمی، کم‌توجهی برخی دستگاه‌ها به ارزش‌های میراث دفاع مقدس و کمبود اعتبارات تخصصی برای مرمت اضطراری از جمله چالش‌های جدی هستند. ما تلاش کرده‌ایم با تدوین طرح‌های جامع حفاظتی، ارائه مشاوره به دستگاه‌های مسئول و استفاده از فناوری‌های نو در مستندسازی و مرمت، این چالش‌ها را مدیریت کنیم.

چه برنامه‌هایی برای توسعه گردشگری مقاومت (مثل بازدید از مناطق عملیاتی دفاع مقدس یا موزه‌های مرتبط) دارید؟ این برنامه‌ها چگونه می‌توانند به انتقال ارزش‌های ایثار کمک کنند؟

طرح‌های راهبردی برای توسعه گردشگری مقاومت در قالب «مسیرهای روایت‌محور» از مناطق عملیاتی دفاع مقدس تدوین شده است. در این طرح‌ها، بازدیدکنندگان از طریق روایت‌های مستند، با موقعیت‌های جغرافیایی و تاریخی آشنا می‌شوند. همچنین، تولید محتوای فرهنگی در قالب بروشور، اپلیکیشن و فیلم مستند، در کنار آموزش راهنمایان گردشگری تخصصی، نقش مهمی در انتقال ارزش‌های ایثار دارد.

چه اقداماتی برای جلب مشارکت جوامع محلی و خانواده‌های شهدا در حفظ و معرفی میراث فرهنگی مرتبط با ایثار و مقاومت انجام شده است؟

ما با برگزاری نشست‌های محلی، مصاحبه‌های تاریخ شفاهی با خانواده‌های شهدا و ایثارگران، و تشکیل گروه‌های داوطلب محلی در حفظ و معرفی این میراث، تلاش کرده‌ایم تا فرآیند حفاظت را مردمی کنیم. خانواده‌های شهدا، نه تنها راویان اصلی این میراث‌اند، بلکه حافظان آن نیز هستند و مشارکت آن‌ها برای ما حیاتی است.

دفاع مقدس با همکاری پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری و دفاتر معاونت میراث فرهنگی، اقدام به شناسایی، مستندسازی و ثبت آثار ملموس و ناملموس مرتبط با ایثار و مقاومت کرده است. این فعالیت‌ها شامل تهیه پرونده‌های ثبتی برای یادمان‌های شهدا، موزه‌های دفاع مقدس، مناطق عملیاتی شاخص و نیز مستندسازی سازه‌ها و تأسیسات باقی‌مانده از دوران جنگ تحمیلی می‌شود. همچنین، گردآوری نقشه‌ها، اسناد و تصاویر تاریخی و ثبت آن‌ها در بانک اطلاعاتی دیجیتال از دیگر اقدامات ما بوده است. تاکنون نیز بیش از ۱۵۰ مکان-رویداد دفاع مقدس در سراسر کشور شناسایی و مستند نگاری شده است.

چگونه از ظرفیت میراث فرهنگی (مثل موزه‌ها، نمایشگاه‌ها یا رویدادهای فرهنگی) برای ترویج ارزش‌های ایثار و مقاومت در میان نسل جوان استفاده می‌کنید؟

با استفاده از توان تخصصی پژوهشگران میراث فرهنگی در حوزه‌های تاریخ شفاهی، مردم‌نگاری، باستان‌شناسی و حفاظت، برنامه‌های آموزشی، نشست‌های تخصصی و کارگاه‌های روایت‌گری برای دانش‌آموزان و دانشجویان طراحی شده است. همچنین تولید محتوای علمی و مستند با زبان قابل‌فهم برای نسل جدید، از راهبردهای جدی ما در وزارتخانه است. همکاری با وزارت آموزش و پرورش و نهادهای فرهنگی نیز بخشی از این برنامه‌ریزی است.

